

De sociale informatiemaatschappij: werk aan de winkel

Context

In het kader van het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie organiseerde het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Sport (VWS) afgelopen juni een congres in Amsterdam, onder de titel *the Social Quality of Europe*. Een select gezelschap van beleidsvoerders en academici uit Europa werden uitgenodigd om drie dagen intensief van gedachten te wisselen over waar het met Europa heen gaat en/of heen kan gaan met betrekking tot de sociale kwaliteit van het leven van de Europese burgers. Hiermee werd voortgebouwd op het werk van de jonge *European Foundation on Social Quality* (secretariaat bij SISWO, Amsterdam) die reeds sinds 1991 het concept *social quality* op de Europese agenda plaatsen. Het congres in Amsterdam besteedde aandacht aan drie thema's, t.w. ouderen in Europa, sociale cohesie en de sociale aspecten van de informatiemaatschappij. Voor I&I is vanzelfsprekend deze laatste het relevantste.

Inhoud

Het thema sociale aspecten van de informatiemaatschappij werd uitgewerkt in een achtergronddocument en twee bijdragen. Het geheel resulteerde in een aantal aanbevelingen.

In het achtergronddocument (Steyaert & Gould, *the social aspects of the information society: transmigrifying issues and approaches to social policy*, beschikbaar op <http://www.fz.hse.nl/causa/amsterdam/>) wordt de geschiedenis van het begrip informatiemaatschappij geschetst, samen met de verschillende definities die vanuit diverse hoek daaraan gegeven wordt. De kernboodschap van het document is dat niet alleen nieuwe toepassingen ontstaan in onderwijs, thuissituatie, gezondheidszorg en dergelijke maar dat in het zog van de informatiemaatschappij er ook bedreigingen en kansen ontstaan op het sociale vlak. De bedreigingen situeren zich op het vlak van werkgelegenheid, culturele diversiteit, sociale ongelijkheid en privacy. Bij de uitbouw en implementatie van de informatiemaatschappij moet getracht worden deze bedreigingen en hun gevolgen op te vangen. Ten aanzien van sociaal beleid (als beleidsinstrument om de sociale kwaliteit te verhogen) biedt de informatiemaatschappij ook belangrijke uitdagingen. Niet alleen kan sociaal beleid aan efficiëntie en effectiviteit winnen, tevens worden nieuwe benaderingen mogelijk. Hierbij kan gedacht worden aan vb. metasturing als concept in de verhouding overheid en particulier initiatief of het 'matchen' van gegevensbestanden met als doel het terugdringen van non-take up van sociale uitkeringen.

Prof. Van Eijndhoven en van der Starre, beide van het Rathenau Instituut, leverden de eerste bijdrage. Vertrekkend van de resultaten van het Fatima-project van het Rathenau instituut brengen ze voornamelijk het aspect culturele diversiteit voor het voetlicht. Om te vermijden dat een informatiesamenleving van burgers een eenheidsworst maakt in cultureel en/of intellectueel opzicht, is het nodig monopolies te vermijden en ook minderheden in de informatiesamenleving te integreren. Van Eijndhoven en van der Starre lanceren daartoe het begrip 'universal reach', als alternatief op het niet langer adequate concept 'universal access'. 'Universal reach'

houdt in dat via publieke plaatsen als bibliotheken en via het onderwijs iedereen een toegang tot de nodige infrastructuur en kennis geboden wordt.

Prof. Glastonbury van het Centre for Human Service Technology van de universiteit van Southampton richtte zich dan weer voornamelijk op organisaties (human services) in de informatiesamenleving. Ondanks alle inspanningen en infrastructuur blijft de informatiehuishouding van sociale organisaties chaotisch georganiseerd. Het is vrijwel onmogelijk informatie uit te wisselen, zoals patiëntdossiers of geaggregeerde statistische overzichten. Glastonbury pleit daarom voor de snelle ontwikkeling van een eenheidstaal

En nu ?

Het congres is afgelopen, Nederland is niet langer voorzitter van de Europese Unie en de informatiemaatschappij groeit en zet zich met de hardnekkigheid van huiszwam vast in alle hoeken van ons dagelijks leven. Welke taken en verantwoordelijkheden wachten ons inzake de sociale aspecten van de informatiemaatschappij ?

Bij het slot van het congres werden aanbevelingen geformuleerd. Voornamelijk de toegankelijkheid van de informatiemaatschappij wordt daarbij centraal gesteld, m.a.w. het tegengaan van sociale uitsluiting: in het licht van het steeds verder doordringen van informatie- en communicatietechnologie in het sociale leven, moet toegang tot de informatiemaatschappij op een niet-discriminerende wijze uitgebouwd worden, teneinde technologische uitsluiting tegen te gaan. Dit vooronderstelt dat het begrip toegang verder gaat dan fysische toegang tot technologie, maar als inclusief begrip (universal reach) alle aspecten integreert die relevant zijn voor iemands positie in de informatiemaatschappij. Afgelopen oktober werd het eerste vergelijkende onderzoek gepubliceerd naar schrijf- en rekenvaardigheden van Europese burgers. Daarin komen ontstellende ongelijkheden aan het licht, tussen ouderen en jongeren, tussen verschillende landen en tussen sociale lagen van de samenleving. In de toekomst zal evenwel niet alleen schrijf- en rekenvaardigheid belangrijk zijn, maar ook informatievaardigheid (informacy). Om nieuwe ongelijkheden of versterking van bestaande sociale ongelijkheden te vermijden is actie nodig, vb. via het onderwijs.

Afgelopen juli publiceerde de Europese Unie (belangrijkste propagandist voor de informatiemaatschappij, want de grootste en actiefste) een document onder de titel The social and labour market dimension of the information society. De resultaten van de High Level Expert Group, de Information Society Forum en de Europese Commissie worden hierin samengebracht. Als prioritaire actie neemt de Europese Unie daarin de taak op zich: “to promote in the appropriate international for a the development and use of technologies which can help improve social cohesion and the improvement of living, learning and working conditions for all groups in society”.

Het is aan ons, Europese burgers, om hierin niet passief af te wachten wat de toekomst of de Europese Unie ons kan brengen maar pro-actief naar eigen vermogen een bijdrage te leveren tot een meer sociale informatiemaatschappij.

Dr. Jan Steyaert is als organisatiesocioloog werkzaam bij Causa, Fontys Hogescholen